

Силабус освітнього компонента Програма навчальної дисципліни

БАЗОВІ КОНЦЕПЦІЇ В ІСТОРІЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ДУМКИ

Шифр та назва спеціальності

В10 – філософія

Освітня програма

Філософія

Рівень освіти

Третій (доктор філософії)

Семестр

3

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Кафедра

Філософії (307)

Тип дисципліни

Вибіркова
Професійна підготовка

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Городиська Ольга Миколаївна

olha.horodyska@khp.edu.ua

Кандидат філософських наук, доцент, завідувачка кафедри філософії НТУ «ХП».

Досвід роботи – 24 роки. Автор понад 80 наукових, науково-популярних та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Основи гуманітарно-філософських знань у професійній діяльності» (українською/англійською мовами), «Філософія» (українською/англійською мовами), «Базові концепції в історії філософської думки».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна є базовою для фахівця з філософії і передбачає вивчення та закріплення знання про витоки та розвиток основних філософських ідей від їх появи до Німецької класичної філософії, їх еволюцію та вплив на подальший розвиток філософської та наукової думки, а також на розвиток цивілізації в цілому, вдосконалення навичок аспірантів у роботі із філософськими першоджерелами, їх аналізу та використання.

Мета та цілі дисципліни

Надбання аспірантами поглиблених знань про виникнення, становлення та розвиток основних філософських ідей від початку до періоду Німецької класичної філософії, а також навичок використання отриманих знань у подальшій науково-теоретичній роботі.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, індивідуальні завдання, консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК2. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК5. Здатність розв'язувати комплексні проблеми філософії на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

СК1. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у філософії та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з філософії та суміжних галузей.

СК3. Здатність застосовувати методи філософського і міждисциплінарного дослідження, виявляти їх евристичні можливості та межі, використовувати релевантний дослідницький інструментарій.

СК5. Здатність аналізувати, систематизувати та узагальнювати результати міждисциплінарних наукових досліджень у сфері філософії, оцінювати сучасний стан і тенденції розвитку філософії.

СК6. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми дослідницького характеру в сфері філософії, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень.

Результати навчання

РН1. Мати передові концептуальні та методологічні знання з філософії і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення наукових і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з філософії, отримання нових знань та здійснення інновацій.

РН3. Ефективно застосовувати у фаховій діяльності знання основних положень теоретичної і практичної філософії, історії світової та вітчизняної філософської думки, а також основних напрямів та провідних тенденцій у сучасній світовій філософії.

РН4. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, прикладних досліджень, наявні літературні дані; аналізувати досліджувану проблему з урахуванням широкого інтелектуального та соціокультурного контекстів. 5 РН5. Планувати і виконувати теоретичні дослідження з філософії та дотичних міждисциплінарних напрямів з використанням сучасного інструментарію, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми.

РН6. Глибоко розуміти загальні принципи та методи філософських наук, а також методологію наукових досліджень, застосувати їх у власних дослідженнях у сфері філософії та у викладацькій практиці.

РН8. Розробляти та реалізовувати наукові та інноваційні проекти, які дають можливість створити нове цілісне знання та професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми філософії з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год.: лекції – 30 год., практичні заняття – 10 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно мати знання та практичні навички з наступних дисциплін: «Онтологічні та гносеологічні концепції у сучасній філософії», «Філософсько-антропологічний дискурс сучасності», «Теорії раціоналізму: науково-філософські та педагогічні методології».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції з презентаціями, дискусії, практичні заняття (семінари, практикуми), виконання індивідуальної роботи (стаття, реферат, есе, тези та участь у конференціях та спеціалізованих семінарах, робота з оригінальними роботами з філософії тощо).

Програма навчальної дисципліни

Навчальні заняття

Лекції

Теми лекцій	Кількість годин
Тема 1. Філософія Стародавнього Сходу. Виникнення філософії як особливої галузі людського знання. Міфологічні і науково-практичні витоки філософського бачення світу. Схожість та розбіжності розвитку філософської думки Сходу та Заходу. Давньоіндійська філософія: основні поняття, періодизація. Ортодоксальні школи Давньої Індії. Неортодоксальні школи давньоіндійської філософії. Філософія буддизму. Давньокитайська філософська думка: даосизм, конфуціанство, моїзм, легізм	2
Тема 2. Антична філософія. Філософія Давньої Греції, особливості її генезису. Основні ідеї античної «фізики»: проблема начала у Мілетській школі. Ідея діалектики у вченні Геракліта Ефеського. Філософські ідеї Піфагора. Число як начало у вченні Піфагора. Формування поняття «буття» та метафізичного стилю мислення в Елейській школі. Вчення про незмінність буття в роботах Парменіда та Зенона. Заперечення постулатів Елейської школи. Основи буття Емпедокла та «насіння речей» Анаксагора – ідеї фізиків-плюралістів про дискретність сущого Людина як мікрокосм. Атомістична теорія Левкіпа і Демокріта та їх послідовники. Класичний період давньогрецької філософії. Софісти і їх концепція „Людина – міра усіх речей” (Протагор). Сократ і його вчення про самопізнання і норми людської поведінки. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Виникнення системного уявлення про світ. Аристотель і його обґрунтування законів формальної логіки. Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Створення Аристотелем першої системи наук. Елліністична філософія: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм. Неоплатонізм як початок середньовічної філософії.	4
Тема 3. Середньовічна філософія. Особливості середньовічної філософської думки. Апологетика та патристика. Августин Блаженний і його вчення про людину, душу й тіло; августинівська концепція часу. Концепція теодицеї. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку. Арабська та єврейська середньовічна філософська думка та їх вплив на філософію Європи. Питання доведення буття Бога. Ансельм Кентерберійський та онтологічне доведення буття Бога. Проблема універсалій. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії філософської думки схоластики. Фома Аквінський: його вчення про подвійність істини і систематизація ним середньовічної схоластики. Номіналізм Оккама. Геоцентризм і проблема людини в середньовічній філософії. Зародження емпіричного пізнання у вченнях Роберта Гроссетеста та Роджера Бекона.	4
Тема 4. Філософія доби Відродження. Філософія епохи Відродження. Гуманізм і проблема цілісної людської індивідуальності (Данте, Петрарка). Розробка проблеми індивідуальності у платонізмі та аристотелізмі італійського Ренесансу. Піко делла Мірандола та П'єтро Помпонацці. Особливості Північного Ренесансу. Еразм Роттердамський і його гуманістичні ідеї. Скептицизм М. Монтеня. Антропоцентризм і проблема свободи особи в епоху Відродження. Утопізм Т. Мора, Т. Кампанелли та ін. Філософські ідеї Ніколая Кузанського. Природознавчі досягнення М. Коперніка, Й. Кеплера, Парацельса, ін. Пантеїзм Д. Бруно. Реформація, її основні ідеї та їх значення.	2

Тема 5. Становлення, трансформації та напрями філософської думки Нового часу та Німецької класичної філософії. 4

Наукова революція XVII–XVIII ст.ст., формування першої наукової картини світу: механіцизм та деїзм. Історичні та культурні передумови виникнення філософії Нового часу та Німецької класичної філософії. Проблема пізнання як предмет філософського аналізу. Спільне та відмінне у філософії Нового часу та Німецькій класичній філософії.

Тема 6. Емпіризм та Раціоналізм. 4

«Новий Органон» Ф. Бекона та критика схоластики. Його теорія пізнання та обґрунтуванням ним емпіричного методу та індукції. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса. Сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта. Суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі. Філософія скептицизму Д. Юма (Г'юма) та заперечення причинності. Філософія Р. Декарт, його міркування про метод та привила пізнання. Сумнів як філософський метод та «Cogito ergo sum». Дуалізм Декарта. Філософські погляди Б. Спінози. Монадологія Г.В. Лейбніца. Теорема Гюделя. Вплив емпіризму та раціоналізму на подальший розвиток науки.

Тема 7. Філософія Просвітництва. 4

Соціальні передумови виникнення філософії просвітництва. Основні ідеї Просвітництва XVIII в.: Д. Локк, Ш.Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо. Значення доби Просвітництва для розвитку західної цивілізації. Французький матеріалізм про природу та людину як складну машину. Теорія пізнання французьких матеріалістів, атеїзм. Актуальність ідей Просвітництва у сучасності.

Тема 8. Початок Німецької класичної філософії. «Коперніканський переворот» Канта. 2

Докритичний період творчості І. Канта. «Коперніканський переворот» І. Канта від онтології до гносеології, від об'єкту до суб'єкту. «Речі у собі», апіорні форми пізнання та протиріччя між ними. Антиномії Канта. Моральна філософія Канта. Категоричний імператив та концепція свободи в етиці Канта. Вплив філософії Канта на подальший розвиток науки.

Тема 9. Метод та система Гегеля. 2

«Абсолютна ідея» та «абсолютний дух» у філософії Гегеля. «Три кола абсолюту». Діалектика Гегеля. Закони діалектики Гегеля. Система категорій Гегеля. Соціальні погляди Гегеля. Гегелівське протиріччя між методом та системою. Вплив філософії Гегеля на подальший розвиток світової філософії та культури.

Тема 10. Ідеалізм та матеріалізм у класичній німецькій філософії. 2

Суб'єктивний ідеалізм І. Фіхте. Проблема можливості наукового знання. Об'єктивний ідеалізм Ф.-В.- Й. Шеллінга. Філософія Фейєрбаха як подолання релігійного відчуження. Сутність антропологізму. Місце Німецької класичної філософії в історії світової думки.

Загальна кількість годин 30

Практичні заняття

Теми практичних/семінарських занять

Кількість годин

Вагові коефіцієнти *a*

Тема 1. Особливості філософської думки Стародавнього Сходу. Основні течії.

2

0,2

Загальні особливості та розбіжності філософської думки Сходу та Заходу. Ортодоксальні школи індійської філософії (санкхья, йога, вайшешика, ньяя). Характерні поняття індійської

філософії. Неортодоксальні школи індійської філософії (локаята-чарвака, джайнізм). Головні ідеї філософії Будди. Філософія Давнього Китаю. Даосизм. Конфуціанство. Моїзм. Легізм. Школа імен, школа «ін-ян».

Тема 2. Антична філософія.

2

0,2

Основні ідеї античної «фізики». Проблема начала у Мілетській школі. Ідея діалектики у вченні Геракліта Ефеського. Число як начало у вченні Піфагора. Формування поняття буття та метафізичного стилю мислення в Елейській школі. «Насіння речей» Анаксагора та основи буття Емпедокла – ідеї фізиків-плюралістів про дискретність буття. Античний атомізм Левкіпа та Демокріта, їх послідовники. 1. Софісти та їх концепція «Людина – міра усіх речей». Релятивізм. Філософія Сократу, його вчення про самопізнання та норми людської поведінки. Сутність філософії Платона і його вчення про ідеї. Роботи Платона «Держава» та «Закони». Критика Аристотелем платонівського вчення про ідеї. Метафізика і її специфіка в філософії Давньої Греції. Аристотель і його обґрунтування законів формальної логіки. Проблема пізнання світу. Філософія епохи еллінізму: кінізм, стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм. Основні ідеї неоплатонізму.

Тема 3-4. Основні ідеї та представники середньовічної філософії. Провідні ідеї філософії епохи Відродження, їх значення для подальшого розвитку європейської думки.

2

0,2

Загальні характеристики середньовічної філософської думки. Апологетика та патристика. Августин Блаженний і його вчення про людину; августинівська концепція часу. Розвиток ідей неоплатонізму у східній та західній гілках патристики. Іоанн Скот Еріугена про природу. Схоластика, її специфіка та періоди розвитку. Ансельм Кентерберійський, онтологічне доведення буття Бога. Вчення про універсалії. Реалізм, номіналізм, концептуалізм як головні течії філософської думки Середньовіччя. Фома Аквінський як систематизатор середньовічної філософії. Номіналізм Вільяма Оккама. Основні напрямки філософської думки Відродження. Неоплатонізм та гуманізм. Гуманізм доби Ренесансу. Вчення про гідність людини Піко делла Мірандоли. Гуманізм Еразма Роттердамського. Гуманістичні ідеї Йогана Рейхліна, Ульріха фон Гуттена, др. Скептицизм М. Монтеня. Утопічні ідеї Т. Мора, Т. Кампанелли та ін. Гуманізм та пантеїзм Ніколая Кузанського. Пантеїзм Д. Бруно. Натурфілософські досягнення М. Коперніка, Й. Кеплера, Парацельса, Тихо Браге.

Тема 5-7 Становлення, трансформації та напрями філософії Нового часу.

2

0,2

Наукова революція XVII–XVIII ст.ст., формування першої наукової картини світу: механіцизм та деїзм. «Новий Органон» Ф. Бекона та критика схоластики. Його теорія пізнання та обґрунтуванням ним емпіричного методу та індукції. Механістичний матеріалізм Т. Гоббса. Еволюція емпіризму: сенсуалізм Д. Локка та його критика вроджених ідей Р. Декарта; суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі; філософія скептицизму Д. Юма (Г'юма) та заперечення причинності. Р. Декарт та його міркування про метод та правила пізнання. Сумнів як філософський метод та «Cogito ergo sum». Дуалізм

Декарта. Філософські погляди Б. Спінози. Монадологія Г.В. Лейбніца. Основні ідеї Просвітництва XVIII в.: Д. Локк, Ш.Л. Монтеск'є, Вольтер, Ж.-Ж. Руссо. Значення доби Просвітництва для розвитку західної цивілізації. Французький матеріалізм про природу та людину як складну машину. Теорія пізнання французьких матеріалістів, атеїзм.

Тема 8-10. Становлення, основні ідеї та трансформації Німецької класичної філософії.	2	0,2
Загальна характеристика німецької класичної філософії, основні ідеї. Синтез раціоналізму та емпіризму у філософії І. Канта, його агностицизм. Антиномії Канта. Категоричний імператив та концепція свободи в етиці Канта. Суб'єктивно-ідеалістична філософія Й. Фіхте. «Філософія тотожності» Ф. Шеллінга. Абсолютний ідеалізм Г.В. Гегеля: тотожність мислення та буття. Наука логіки, філософія природи, філософія духу. Діалектика Гегеля. Система категорій Гегеля. Антропологічний матеріалізм Л. Фейєрбаха. Критика ідеалізму та релігії, релігія любові як основа спілкування.		
Загальна кількість годин	10	1

Лабораторні заняття

Лабораторних робіт в рамках дисципліни не передбачено.

Самостійна робота

Курс передбачає підготовку до усних відповідей на проблемні питання, самостійне вивчення питань, які не викладаються під час лекцій, – це отримує поточне оцінювання. Також передбачено виконання індивідуальних робіт: стаття, реферат, есе, участь у конференціях та спеціалізованих семінарах (із написанням тез), робота з оригінальними роботами з філософії тощо. Ці роботи є письмовими і складаються відповідно до вимог.

Опрацювання теоретичного матеріалу

Теми для самостійного вивчення	Кількість годин
Тема 1. Школа імен, школа «ін-ян»	2
Тема 2. «Насіння речей» Анаксагора та основи буття Емпедокла – ідеї фізиків-плюралістів про дискретність буття.	2
Тема 3. Основні ідеї неоплатонізму.	4
Тема 4. Розвиток ідей неоплатонізму у східній та західній гілках патристики. Іоанн Скот Еріугена про природу.	4
Тема 5. Гуманістичні ідеї Йогана Рейхліна, Ульріха фон Гуттена, ін.	4
Тема 6. Натурфілософські досягнення Парацельса та Тіхо Браге.	2
Тема 7. Розвиток науки та культури в епоху Нового часу та Німецької класичної філософії та кореляція між ними.	2
Тема 8. Загальні індуктивні методи. Дедукція та дедуктивний метод у формі категоричного силогізму.	4
Тема 9. Ідея прогресу як «дитина» філософії Просвітництва. Концепції «кругового» та «лінійного» часів.	4

Тема 10. Подальший розвиток ідей Канта, від неокантіанства до сучасності.	4
Тема 11. Подальший розвиток гегельянства, не марксистські тлумачення системи Гегеля.	4
Тема 12. Матеріалізм та ідеалізм у попередній та подальшій філософії. Література та навчальні матеріали.	4
Загальна кількість годин	40

Тематика індивідуальних завдань

Реферат включає: титульний лист, вступ, основну частину, висновок, список літератури. Предмет, тема, мета роботи повинні бути узгоджені. Предмет дослідження – це те, що знаходиться в межах об'єкта (предмет визначає тему дослідження). Мета дослідження визначає те, до чого прагне здобувач у своїх наукових дослідженнях, тобто кінцевий результат роботи (мета повинна корелювати з висновками, отриманими в рефераті). Структура роботи, назви розділів повинні відображати загальну тему реферату. Зміст реферату обмежується 2-3 главами, які обов'язково поділяються на параграфи чи підрозділи. Назви розділів повинні відображати філософську тематику проблеми. Метод або методологію проведення роботи доцільно описувати в тому випадку, якщо вони відрізняються новизною або представляють інтерес з точки зору даної роботи. Широко відомі методи тільки називаються. Результати роботи, які висвітлюються у висновках, описуються точно і інформативно. Наводяться основні теоретичні та експериментальні результати, фактичні дані, виявлені взаємозв'язки і закономірності. При цьому віддається перевага новим результатами і даними, які, на думку автора реферату, мають практичне значення. Висновки можуть супроводжуватися рекомендаціями, оцінками, пропозиціями, гіпотезами, описаними у вихідному документі.

Теми індивідуального завдання

Тема 1. Проблема людини та космосу у давньоіндійській традиції.
Тема 2. Проблема людини у філософії буддизму.
Тема 3. Давньокитайська традиція про космос, людину та суспільство.
Тема 4. Діалектичні ідеї Геракліта, їх подальший розвиток у античній філософії.
Тема 5. Формування поняття «буття» у філософії Парменіда, його вплив на подальший розвиток філософії.
Тема 6. Антропологічний переворот у філософії Сократа.
Тема 7. Об'єктивно-ідеалістичне вчення Платона, його вплив на подальший розвиток філософії.
Тема 8. «Органон» Аристотеля, система наукових знань античності, її значення для подальшого розвитку науки.
Тема 9. Етичні ідеї стоїків: Епіктет, Сенека, Марк Аврелій. Їх вплив на етику християнства.
Тема 10. Система буття у вченні неоплатонізму, його вплив на розвиток філософії та науки у Середньовіччі.
Тема 11. Северин Боецій та зародження схоластичної думки.
Тема 12. Проблема людини у філософії Аврелія Августина. «Сповідь».
Тема 13. Основні ідеї східної патристики, їх вплив на розвиток європейської філософської думки.

Тема 14. Перша система природи у роботах Іоанна Скота Еріугени, її вплив на розвиток філософської думки Середньовіччя.

Тема 15. Університет як унікальний феномен середньовіччя, витоки та особливості формування.

Тема 16. Систематизація середньовічного знання у роботах Фоми Аквінського.

Тема 17. Проблема свободи волі людини у середньовічній філософії.

Тема 18. Концепція емпіричної науки у роботах Роджера Бекона.

Тема 19. Проблема людини та гуманітарного знання у роботах Франческо Петрарки.

Тема 20. Своєрідність гуманістичних ідей у роботах Еразма Роттердамського.

Тема 21. Людина і всесвіт у натурфілософському вченні Парацельса. Людина як мікрокосм.

Тема 22. Концепція «вченого незнання» Ніколая Кузанського, його ідеї про безкінечність та пантеїстичність світобудови.

Тема 23. Сучасна перспектива раціоналістичної гносеології Р. Декарта.
Слід Р. Декарта в історії світової філософії.

Тема 24. Філософська концепція “Левіафана” Т. Гоббса.

Тема 25. Геоцентрична система монадичного спіритуалізму Г. Лейбніца.
Г. Лейбніц як передвісник ідеалістичної діалектики.

Тема 26. Філософія релігії Вольтера. Концепція “просвіченого правління” Вольтера.

Тема 27. Концепція “нового суспільного договору” Ж.Ж. Руссо.

Тема 28. Еволюційний матеріалізм Д. Дідро.

Тема 29. Філософські погляди І. Канта. Філософське обґрунтування етики І. Канта.

Тема 30. Гегелівська концепція діалектичної логіки.

Загальна кількість годин

40

Неформальна освіта

Здобувач має можливість перезарахувати окремі теми або курс, для зарахування необхідно надати: сертифікат (електронний або друкований) про проходження відповідних курсів, опис програми із зазначенням змісту тем, обсягу та тривалості.

Література, навчальні матеріали та інформаційні ресурси

Основна література

1. Абельяр П. Історія моїх страждань. Львів, 2004.
2. Святий Августин. Сповідь / Перекл. з латини. К.: Основи, 1999
<http://194.44.152.155/elib/local/sk750294.pdf>
3. Аквінський Тома. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / Пер. з латини. К., 2003.
4. St. Anselm. Basic Writings: Proslogium, Mologium, Gaunilo's In Behalf of the Fool, Cur Deus Homo. Open court. Trans. S.N. Dean. Chicago and la Salle, Illinois, 1998.
5. Арістотель. Нікомахова етика / Пер. з давньогрек. К., 2002.
https://www.aelib.org.ua/texts/aristoteles_nicomachean_ethics_ua.htm
6. Арістотель. Політика / Пер. з давньогрек. та передм. О. Кислюка. К., 2000.
<http://izbornyk.org.ua/aristotle/arist.htm>
7. The Atharvaveda, by M. Bloomefield. Strassburg, Verlag von Karl J. Trubner, 1899.

8. Боецій. Розрада від філософії. К., 2002.
9. Valla L. De vero falsoque bono. Trans. A. K. Hieatt and M. Lorch, New York: Abaris Books, 1977.
10. Гегель В.Ф. Феноменологія духу. Харків, 2019.
11. Гоббс Т. Левіафан, або Суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Переклад з англ., передмова та примітки: Тамара Польська та Віктор Малахов. К., 2000.
12. Г'юм Д. Трактат про людську природу: Спроба запровадження експериментального методу міркування про об'єкт моралі / Пер. з англ. Київ, 2003.
13. Декарт Р. Метафізичні твори. – Харків, 2020 (ел.).
14. Diogenes Laërtius Lives of Eminent Philosophers. Trans. Pamela Mensch. Oxford University Press. 2018.
15. Дгаммапада // Зарубіжна література: Матеріали до вивчення літератур зарубіжного Сходу: Хрестоматія / Упор. Л. В. Грицик. Київ, 2006.
16. Еразм Роттердамський. Похвала Глупоті. Домашні бесіди. Київ, 1993.
17. Ібн Сіна. Книга спасіння: Логіка. Фізика. Метафізика / Переклад з арабської. Київ, 2020.
18. Кант І. Критика чистого розуму. Пер. з нім.: Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 2000
19. Кант І. Критика практичного розуму. Пер. з нім.: Ігоря Бурковського. Київ: Юніверс, 2004.
20. Конфуцій. Велике вчення. https://www.ereading.club/bookreader.php/1000197/Konfuciii_Velike_vchennya.html
21. Коперник, Ніколай // Філософський енциклопедичний словник / В.І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002.
22. Xenophon. Conversations of Socrates. Penguin Classics, 1990.
23. Головне про філософів: Микола Кузанський. <https://newacropolis.org.ua/articles/mykola-kuzanskyi>
24. Локк Д. Два трактати про правління. Пер. Павло Содомора К., 2020.
25. Локк Д. Розвідка про людське розуміння. У 4-х книгах; пер. Наталка Бордукова – Харків: Акта, 2007
26. Ляйбніц Г.В. Монадологія / Пер. П. Бартусяка під ред. О. Хоми). Sententiae, XXVIII. 2013. № 1. С. 151–177.
27. Maimonides. The Guide of the Perplexed. Trans. Shlomo Pines. Vol. 1. Chicago: University of Chicago Press, 1963.
28. Макіавеллі Н. Флорентійські хроніки. Державець / Пер. з італ. Харків, 2007.
29. Марк Аврелій. Наодинці з собою. Роздуми. Пер. з грец. Львів, 2007.
30. Монтень М. Проби: в 3 Т. / Пер. з франц. Київ, 2005–2007.
31. Мор Т., Кампанелла Т. Утопія. Місто Сонця / Перекл. з лат. К., 1988.
32. Лао-Цзи (Лі Ер). Да де цзін; "Українське Дао – Вчення про істину та благодать". Пер. з китайської: Володимир Дідик. Львів: Видання Академічний Експрес, 2013.
33. Origen. Treatise on the Passover. Dialogue with Heraclides and his Fellow Bishops On the Father, the Son and the Soul, trans Robert Daly. New York: Paulist Press, 1992.
34. Платон. Держава. К., 2000. <http://litopys.org.ua/plato/plat.htm>
35. Платон. Аполонія Сократа. Діалоги. Харків, 2017.
36. Платон. Діалоги. Харків. 2008.
37. Plotinus. The Six Enneads. <https://sacred-texts.com/cla/plotenn/index.htm>
38. Рігведа («Книга гімнів») // Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ, 2007. Т. 2 : М – Я. С. 331–332.
39. Русо Ж.Ж. Вибрані трактати. Харків, 2018.
40. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. Пер. з латини. Львів, 2019.
41. Спіноза Б. Теолого–політичний трактат. Харків, 2018.
42. Спіноза Б. Етика. К., 2015.
43. Feuerbach L. The Essence of Christianity. London: Kegan Paul, Trench, Trübner & Co.; New York: Harper & Row (Harper Torchbooks), 1957.

Додаткова література

1. Андрущенко В.П. Вступ до філософії: Великі філософи. Харків, 2005.
2. Городиська О. М. Філософія європейського Середньовіччя: текст лекції з курсу "Філософія": для студентів усіх форм навчання, а також з курсу "Базові концепції в історії філософської думки" для аспірантів спец. "В10–Філософія" / уклад.: Городиська О. М., Дишкант Т. М.; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків: НТУ "ХПІ", 2025. 70 с. <https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/88348>

3. Городиська О.М. Середньовічна філософія // Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. С. 335-337.
4. Городиська О.М. Антична філософія // Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. С. 24-26.
5. Гринів О. Історія філософії. Курс лекцій для аспірантів. Львів, 2015. 559 с.
6. Radhakrishnan S. A sourcebook of Indian Philosophy. N.J., Princeton University Press, 1989.
7. Suzuki D. An Introduction to Zen Buddhism. USA: Grove Press, 2007.
8. Поправко О.В. Антропологія: навчальний посібник / О.В. Поправко. Мелітополь, 2016.
10. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Навчальний посібник зі словником. 4-е видання перероблене та доповнене К.: КНТ, 2016.
11. Патрологія: життя, писма і вчення Отців Церкви. Львів, 1998.
12. Рассел Б. Історія західної філософії / Пер. з англ. К., 1995. <http://litopys.org.ua/russel/rus.htm>
13. Читанка з історії філософії: у 6 книгах. К.: Фірма «Довіра», 1993.
14. Стрелкова А.Ю. Буддизм: філософія порожнечі: моногр. К., 2015.
15. Тофтул М.Г. Сучасний словник з етики. Житомир, 2014.
16. Філософія: терміни і поняття: Навчальний енциклопедичний словник / Під ред. В.Л. Петрушенка. Львів, 2020.
17. Філософський енциклопедичний словник / гол редколегії В.І. Шинкарук. Київ, 2002.
18. Zalta E. Translating and interpreting Chinese philosophy. Stanford Encyclopedia of Philosophy, 2015. <https://plato.stanford.edu/entries/chinese-translate-interpret/>
19. Ясперс К. Про сенс історії (фрагменти) // Сучасна зарубіжна філософія. Течії і напрями. Хрестоматія. К., 1996. С. 183–210.

Система оцінювання

Підсумкова оцінка з освітнього компонента визначається відповідальним лектором за темами, видами занять, тощо у відповідності до силабусу і є інтегральною оцінкою результатів усіх вид навчальної діяльності здобувача вищої освіти. Підсумкова оцінка повинна відображати всі оцінки за складовими навчального процесу з урахуванням їх вагових показників k :

Поточний контроль (практичні, семінарські), k_1	Індивідуальне завдання (реферат), k_2	Підсумковий контроль (іспит), k_3
0,4	0,4	0,2

Сума коефіцієнтів повинна складати одиницю: $k_1 + k_2 + k_3 = 1$. Підбір вагових коефіцієнтів підсумкової оцінки здійснює розробник курсу.

Розрахунок підсумкової оцінки проводиться за формулою:

$$O = \Pi \cdot k_1 + I \cdot k_2 + \Pi_k \cdot k_3$$

де: Π – середньозважена середня оцінка за поточний контроль

I – оцінка за виконання індивідуального завдання

Π_k – оцінка за підсумковий контроль

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i}$$

де: a_i - ваговий коефіцієнт кожної усної відповіді .

Оскільки, у силу специфіки предмету ваговий коефіцієнт кожної усної відповіді тотожні один одному, тобто $a_1 = a_2 = \dots = a_n$ то

$$\Pi = \frac{\Pi_1 \cdot a_1 + \Pi_2 \cdot a_2 + \dots + \Pi_n \cdot a_n}{\sum_{i=1}^n a_i} = \frac{\Pi_1 + \Pi_2 + \dots + \Pi_n}{n} \text{ (середнє арифметичне)}$$

де: n – кількість відповідей за семестр

Поточні оцінки за кожну складову (П, К, І, ...) виставляються за 100-бальною шкалою згідно з положенням «Про критерії та систему оцінювання знань та вмінь і про рейтинг здобувачів вищої освіти» НТУ «ХПІ».

Підсумкова оцінка виставляється відповідно до розрахованої О з округленням до найближчого цілого числа в більшу сторону.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту.

Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Завідувачка кафедри
Ольга ГОРОДИСЬКА

Гарант ОП
Яків ТАРАСОВ